

36753

İskender BAYHAN
İstanbul Milletvekili

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhân** tarafından Anayasa'nın 98, TBMM İç Tüzüğü'nün 96 ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. 21.11.2025

İskender BAYHAN
İstanbul Milletvekili

Türkiye'nin stratejik enerji altyapısında yer alan TÜPRAŞ, merkezi olarak Batman, Kırıkkale, İzmir-Aliaga ve Kocaeli (İzmit) rafinerilerinde faaliyet göstermektedir. Bu işletmeler, ağır ve tehlikeli iş kolu kapsamında yer almakta olup, rafinaj, yüksek basınç/yanıcı gaz süreçleri ve acil durum müdahalesi gerektiren üretim hatlarını içermektedir.

TÜPRAŞ yönetimi, 'norm kadro optimizasyonu' adı altında kritik üretim ve bakım ünitelerinde operatör sayısını azaltmaya dönük bir uygulamayı hayata geçirmek istemektedir. Bununla birlikte, uzun yıllardır uzman ekipler tarafından yürütülen gaz ölçümü görevlerinin de ünitelerdeki operatörlere devredilmesi planlanmaktadır. Bu iki düzenleme, ağır ve tehlikeli iş kolu kapsamındaki rafineri sahalarında iş yükünü artırmakla kalmayıp, işçi sağlığı ve güvenliğini de ortadan kaldıracaktır.

Uygulamaya ilişkin olarak yetkili sendika Petrol-İş ile yalnızca 'bilgilendirme' amacıyla görüşülmüş, ancak süreç 'Mart'a kadar tamamlanacak' denilerek fiilen bir dayatma olarak işletilmiştir. Sendikanın toplantıda dile getirdiği risklere ilişkin uyarı, görüş ve öneriler ise dikkate alınmamış; karar alma süreci işçilerin temsilcilerinin iradesi dışlanarak sürdürülmüştür. Bu durum, 6331 Sayılı Kanun'un "çalışan temsilciliği ve katılım" hükümleriyle ve İş Kanunu'nun 77. maddesinde tanımlanan "iş güvenliği sağlama yükümlülüğü" ile açık çelişki içindedir.

Rafinerilerde basınç, sıcaklık, yanıcı-gaz riski ve ani arıza ihtimali sebebiyle her bir pozisyon kritik önemdedir. Gaz ölçümünün uzman ekip yerine operatöre verilmesi, hem işi yavaşlatacak hem de yanlış ölçüm/atlama ihtimalini artıracaktır. Operatör sayısının azaltılması ise acil müdahale sürelerinin uzaması, patlama ve yangın risklerinin artması, arıza tespiti-izleme-kapatma zincirinin kırılması gibi sonuçlar doğuracaktır. TÜPRAŞ rafinerilerinde geçmiş yıllarda meydana gelen patlama, yangın, zehirlenme ve sıkışma kaynaklı iş cinayetleri, rafinerilerde hâlihazırda alınmayan önlemleri göstermektedir. İşçilerin ifadesiyle bu kazaların önemli bir kısmında yetersiz personel, yoğun bakım iş yükü, daraltılmış ekip yapıları ve hızlı üretim baskısı rol oynamıştır.

TÜPRAŞ yönetimi, bu uygulamayı gerekçelendirmek için uluslararası Solomon Associates verilerini işaret etmekte; Avrupa rafinerilerinde daha az işçiyle çalışıldığı iddiasını öne sürmektedir. Dolayısıyla "benchmark" adı altında gerçekte işçilik maliyetlerini düşürme ve kârı artırma hedefinin gizlendiği anlaşılmaktadır. TÜPRAŞ'ın "norm kadro optimizasyonu" adı

altında operatör azaltımına gitmesi, yalnızca teknik bir düzenleme değil; geçmişte grev yasaklarıyla bastırılan, TİS masasında YHK eliyle işçilerin birliği geriletilen, iş cinayetlerinde bedeli işçilerin ödediği bir Koç sermayesi stratejisinin devamıdır.

TÜPRAŞ 2024 yılında 810 milyar TL ciro, 30,4 milyon ton satış, %92 kapasite kullanım oranı, 2025'te güçlü nakit akışı ve yüksek net kârlılık iyileşmesi açıklamıştır. Şirketin 2024-2025 döneminde elde ettiği rekor kâr ortadayken, işçi sağlığı ve güvenliğini doğrudan zayıflatacak bu uygulamaların maliyet gerekçesiyle açıklanması kabul edilemez; işçilerin yaşamı üzerinden tasarruf yapılması hiçbir şekilde meşrulaştırılmaz.

Bu nedenle Bakanlığınızın hem yasal hem idari sorumlulukları gereği söz konusu uygulamalara ilişkin derhal inceleme başlatması zorunludur.

Bu Bağlamda;

1. TÜPRAŞ yönetiminin “norm kadro” düzenlemesi kapsamında Batman, Kırıkkale, Kocaeli ve İzmir-Aliğa rafinerilerinde kaç ünite için personel azaltımı planlanmaktadır? Gaz ölçümü gibi uzmanlık gerektiren bir işin operatörlere devredilmesi halinde oluşacak risklerle ilgili hazırlanmış bir işçi sağlığı ve güvenliği risk analiz raporu Bakanlığınıza iletilmiş midir?
2. Personel azaltımının, rafinerilerin acil durum ve arıza müdahale sürelerini uzatarak yangın/patlama riskini artıracığı açıktır. Bakanlığınız bu konuda ön inceleme veya meslek odaları ve sendikalardan uzman görüşü oluşturmuş mudur?
3. Uygulama hayata geçirilmeden önce işçilerle, işçi temsilcileriyle ve yetkili sendika Petrol-İş ile yapılan görüşmeler, yalnızca ‘bilgilendirme’ düzeyinde kalmıştır; sendikanın dile getirdiği risklere ilişkin uyarı, görüş ve öneriler süreçte dikkate alınmamıştır. 6331 Sayılı Kanun’un çalışan görüşü ve katılımına ilişkin hükümlerinin ihlal edilmesiyle ilgili bir inceleme başlatacak mısınız? Müzakere yükümlülüğünün bilgilendirmeye indirgenmesi ve işçi temsilcilerinin görüşlerinin dikkate alınmamasının gerekçesi nedir?
4. İşçilerin “Mart’a kadar tamamlanacak” şeklindeki ifadelerinden anlaşıldığı üzere uygulama fiilen dayatılmıştır. Bakanlığınızın bu konuda şirketten bilgi talebi, durdurma, erteleme veya genişletilmiş denetim başlatma yönünde bir planı var mıdır?
5. TÜPRAŞ 2024–2025 döneminde rekor düzeyde kâr açıklamışken, norm kadro azaltımının gerekçesinin “işçilik maliyetleri” olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Kârını artırmak için işçi sağlığı ve güvenliği bariyerlerini zayıflatan bu uygulama Bakanlığınızca uygun bulunmakta mıdır?
6. Norm kadro uygulaması kapsamında işçilerin aynı vardiya içinde üstlendiği görev kapsamı, sorumluluk alanı ve operasyonel riskleri belirgin biçimde genişleyecektir. Ağır ve tehlikeli iş kolunda, iş yükü ve sorumluluk artışının işçi sağlığı ve güvenliği üzerindeki etkileri norm kadro analizine dahil edilmiş midir? Daha az sayıda operatörle daha geniş bir üretim ve arıza/yangın müdahale alanının yönetilmesinin riskleri hakkında Bakanlığınıza sunulmuş bir değerlendirme var mıdır?
7. TÜPRAŞ rafinerileri 3 vardiya üzerinden, resmi tatil yapılmadan, sürekli operasyon halinde çalışan yüksek riskli tesislerdir. Bu tempoda çalışan operatör ve bakım personelinin bedensel ve psikolojik yorgunluğunun, norm kadro analizine dahil edilip edilmediğini Bakanlığınız

tespit etmiş midir? Eğer dahil edilmemişse, bu eksiklik ağır ve tehlikeli iş kolunda nasıl kabul edilmiştir?

8. TÜPRAŞ yönetimi “norm kadro optimizasyonu” çalışmasının daha önce birden fazla “uzman firma” tarafından gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Bu firmalar hangileridir? Bu firmaların daha önce rafineri işletmişliği, proses güvenliği deneyimi veya ağır/tehlikeli iş kolunda uzmanlığı bulunmakta mıdır? Bu firmaların hazırladığı raporlar Bakanlığınıza iletilmiş midir?

9. Söz konusu firmaların hazırladığı norm kadro analizlerinde vardiya sistemi, yıllık mesai yükü, resmi tatil çalışmaları ve sürekli 7/24 operasyon gerçeği dikkate alınmış mıdır? Rafinerilerdeki fiilî iş yükü ile raporlar arasında bir uyumsuzluk olup olmadığı incelenmiş midir?

10. Gaz ölçümü yetkisinin, bu konuda teknik eğitim ve mesleki yeterliliği bulunmayan operatörlere devredilmesi iş cinayeti riskini artırmaktadır. Bu risk gerçekleştiğinde sorumluluk kimde olacaktır? Patronun uzmanlık gerektiren işi yetkin olmayan personele vererek İş Kanunu m.77’yi ihlal ettiği tespit edilirse, hangi yaptırımlar uygulanacaktır?

11. Rafineriler, Türkiye’nin en yüksek riskli işyerleridir. Bu nedenle Bakanlığınız TÜPRAŞ’a yönelik özel denetim, “yüksek riskli tesis” statüsünde ilave gözetim veya periyodik raporlama uygulamayı düşünüyor mu?